

Галина Панахид

ДОСЛІДЖЕННЯ НОВИХ СТОРІНОК ІСТОРІЇ БЕРЕЖАНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

Регіональна історія була і залишається невід'ємною частиною історії держави. Локальні краєзнавчі дослідження як частинки великої мозаїки складають строкатий візерунок історичної мапи України. Чільне місце у розвитку та популяризації краєзнавчих досліджень займають конференції. Особливо важливим є той факт, що окремі з них стали щорічними, мають свої традиції та отримали високу оцінку в наукових колах. До таких належить конференція «Бережанська гімназія: сторінки історії», яка цього року вже втретє проходила у Бережанах на Тернопільщині.

Перша конференція з цієї серії, організована і проведена Бережанським краєзнавчим музеєм, відбулася 19 вересня 2013 р. Вдруге наукове зібрання під такою ж назвою проходило у стінах того ж музею 18 вересня 2014 р. Захід був приурочений до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка та 225-річчя заснування гімназії.

Бережанська гімназія – один з найстаріших навчальних закладів класичного типу у Східній Галичині. В різні роки ця освітня інституція виконувала важливу громадсько-політичну функцію, відігравала помітну роль у духовному розвитку Галичини. З Бережанської гімназії вийшли такі відомі особистості, як Маркіян Шашкевич, Богдан Лепкий, Яків Струхманчук, Мирослав Лабунька, Дмитро Мирон-Орлик, Володимир Савчак, Спиридон Литвинович, Михайло Рудницький, які зробили вагомий внесок у національно-духовну скарбницю нашої держави. Серед відомих випускників гімназії були також представники інших національних середовищ, наприклад, Едвард Ридз-Смігли (польський військовий і політичний діяч), Віталіс Смоховський (актор польського театру у Львові) та інші.

III Міжнародна наукова конференція «Бережанська гімназія: сторінки історії» відбулася 17 вересня 2015 р. у приміщенні Бережанського краєзнавчого музею. Організаторами конференції були: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; Львівський національний університет імені Івана Франка; Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»; Департамент освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації; Департамент культури, національностей і релігій Тернопільської обласної державної адміністрації та Бережанський краєзнавчий музей. Конференцію присвятили двом важливим подіям: 210-й річниці Бережанської гімназії та 35-річчю Бережанського краєзнавчого музею.

Відкрила конференцію директор Бережанського краєзнавчого музею Надія Голод, звернувшись зі вступним словом до учасників і гостей. «Зберегти, щоб пам'ятати!» – девіз музею. За 35 років діяльності Бережанський краєзнавчий музей повернув із забуття чимало несправедливо забутих імен та подій локальної історії. Музейники активно займаються вивченням історії Українського Січового Стрілецтва, Української Повстанської Армії, депортацій з Лемківщини, Надсяння, Підляшшя, Холмщини. У музеї ведеться науково-пошукова і краєзнавча робота, спрямована на вивчення біографій випускників Бережанської гімназії, з'ясуванню нових цікавих фактів з історії навчального закладу.

Із вітальними словами до організаторів, учасників та гостей Конференції звернулися: голова Бережанської районної державної адміністрації Володимир Петровський; заступник Бережанського міського голови Марія Бойко; начальник департаменту культури і мистецтв Тернопільської обласної державної адміністрації Наталя Собкович; в.о. начальника відділу культури, національностей, релігій і туризму Бережанської районної державної адміністрації Олена Мельничук. Доповідачі відзначили значимість і важливість проведення щорічної конференції в Бережанах, на якій представляються нові цікаві краєзнавчі розвідки та відбуваються вшанування професорів та учнів Бережанської гімназії. Також звучали привітання для Бережанського краєзнавчого музею з нагоди його 35-річчя.

Під час роботи Конференції було виголошено 17 доповідей. В рамках першої секції «Бережанська гімназія: сторінки історії» прозвучали реферати і повідомлення, які стосуються наукових розвідок про маловідомі сторінки історії цього навчального закладу, нові штрихи до життєписів його професорів та учнів, роль інституції в освітньому, культурному, громадському житті Східної Галичини.

Відкрила робочу частину Конференції Надія Волинець (учений секретар Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани), представивши доповідь «Бібліотечний фонд гімназії у 1875–1912 роках». Авторка проаналізувала історію наповнення учительської та учнівської бібліотек Бережанської гімназії, зокрема, через динаміку надходження творів українських авторів – як придбаних так і подарованих.

Доповідь Володимира Шевчука (дійсний член НТШ, Львівський національний університет імені Івана Франка) «Григорій Баран-Радошівський – поет, журналіст, краєзнавець» стосувалася

дослідження життєпису та багатогранності особистості відомого випускника Бережанської гімназії, громадського діяча, письменника, першого директора музею «Зборівська битва».

Про представлення професорів та учнів Бережанської гімназії у філателії розповів Олександр Караневич (голова Бережанського міського клубу «Колекціонер»). Доповідь була проілюстрована зображеннями конвертів, марок, листівок з приватної колекції автора.

Степан Костюк (директор Тернопільського обласного краєзнавчого музею) виголосив реферат «Фонд випускника Бережанської гімназії Ярослава Бабуняка у Тернопільському краєзнавчому музеї», у якому розповів про знаного українського бандуриста і диригента. Доповнила розповідь про Я. Бабуняка директор музею села Вербів Ярослава Павлів.

У повідомленні «Бережанська утраквістична гімназія у спогадах учнів», яке представила Ірина Хома (старший науковий співробітник Бережанського краєзнавчого музею), йшлося про викладання навчального процесу різними мовами у певні історичні періоди; реалізацію учнями права на збереження і плекання своєї національності і мови. У виступі були наведені дані про частку учнів польської, української, німецької національностей.

Реферат Олени Лугової (в.о. головного зберігача фондів Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани) та Богдана Лугового (к.і.н., завідувач кафедри гуманітарних дисциплін ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут») «Сподвижницька діяльність митрополита Спиридона Литвиновича та спроба релігійного порозуміння між українцями і поляками в Галичині» стосувався аналізу особистості відомого церковного діяча, митрополита, архієпископа, віце-маршалка Галицького сейму, його душпастирське служіння, громадську діяльність та громадянську позицію.

У повідомленні «Юліан Панькевич та Богдан Лепкий: рогатинський період», яке виголосила Світлана Багрій (заступник директора Жовківської ЗОШ I–III ст., завідувач музею Богдана Лепкого, с. Жовків), йшлося про стосунки вчителя та учня, взаємовпливи світоглядів двох великих людей.

Галина Проців (учитель Бережанської гімназії імені Богдана Лепкого) представила доповідь «Випускники Бережанської гімназії родом з села Рай», у якій охарактеризувала постаті учнів, які народилися або пов'язані з цим селом. Це, зокрема, учителі І. Баран, В. Люшняк, Л. Раєвська; лікар О. Баран; фармацевт М. Середнюк; діячі ОУН Д. Мирон-Орлик і О. Дяків та інші.

Про грані таланту Мирослава Лабуньки розповів Василь Бич (методист Бережанського районного методичного кабінету). Доповідач представив наукову й громадську діяльність М. Лабуньки, його роль як активного діяча української діаспори.

У рефераті «Викладачі Бережанської гімназії через призму характеристики Богдана Лепкого: їх дидактичний та виховний метод», представленому Іриною Ухман (старший науковий співробітник Обласного комунального музею Богдана Лепкого в м. Бережани), були проаналізовані особистості професорів гімназії, їх вплив на формування світогляду та громадянської свідомості учнів, а також методи, якими користувалися тогочасні вчителі, щоб донести знання з різних наук своїм вихованцям.

Микола Проців (старший науковий співробітник Бережанського краєзнавчого музею) розповів про «Імена учнів і професорів Бережанської гімназії в топоніміці міста», представивши історію найменувань та перейменувань Бережанських вулиць.

Повідомлення «Степан Томашівський. Бережанські (гімназійні) сторінки життя дослідника» представив Володимир Парацій (завідувач науково-дослідним відділом Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани). Доповідач акцентував увагу на бережанському періоді життя відомого історика та громадського діяча, який працював професором місцевої гімназії.

Друга секція «Актуальні питання регіонального музейництва» була присвячена обговоренню більш прикладних питань – історичним розвідкам з питань локального музейництва, формуванню музейних збірок, дослідженню колекцій експонатів тощо.

Степан Пахолко та Ольга Мартин (м. Львів) презентували реферат «Фалеристичні пам'ятки українських гімназій професора І. Филипчика (1871–1945) в Дрогобицькому краєзнавчому музеї». Були представлені зображення маловідомих та практично не досліджених відзнак зі збірки Дрогобицького краєзнавчого музею.

До питань витоків музейництва на Збаражчині звернулася у своїй доповіді Зоряна Мазуранчик (молодший науковий співробітник Національного заповідника «Замки Тернопілля»), розповівши про основні етапи формування музейної роботи. Було висвітлено передумови й основні етапи створення і функціонування Збаразького краєзнавчого музею та його роль в культурному житті краю.

Повідомлення «Літургійні шати римо-католицького священика з фондів збірок Національного заповідника «Замки Тернопілля» презентувала Наталія Ганусевич (молодший науковий співробітник Національного заповідника «Замки Тернопілля»). Доповідачка дослідила й описала оздоблення священичого одягу і довела важливість пошуку, збереження, вивчення та належного використання музейних колекцій.

Володимир Парацій (завідувач науково-дослідного відділу Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани) представив реферат «Богдан Лепкий в інтелектуальному соціокультурному середовищі кін. XIX – поч. XX ст.: «музейницький» аспект». Проаналізовано окремих аспекти творчої та інтелектуальної діяльності Б. Лепкого, який був інтердисциплінарним за змістом власних наукових розробок і багатограним у творчому самовираженні.

Про «Проект «Локальна історія» як один з напрямків науково-дослідної роботи Бережанського краєзнавчого музею» розповів Олександр Коковін (заступник директора з наукової роботи Бережанського краєзнавчого музею). Доповідач звернув увагу на важливість проведення місцевих краєзнавчих пошуків і розвідок, а також презентував проект «Локальна історія», започаткований Західноукраїнським центром історичних досліджень та Українською Галицькою Асамблеєю у 2013 р.

В рамках Конференції до уваги учасників, гостей, відвідувачів були представлені тематичні виставки: «Творча спадщина Бережанських гімназистів» (з фондів Бережанського краєзнавчого музею, Бережанського районного музею книги та Обласного комунального музею Богдана Лепкого); «Учні та професори Бережанської гімназії у філателії» (із приватної колекції Олександра Караневича); «Видання краєзнавчого музею»; Книжкова виставка «В дар музею»; Виставка із фондів Тернопільського обласного краєзнавчого музею; «Гімназія у фондах Бережанського краєзнавчого музею».

За підсумками роботи Конференції виданий Збірник наукових статей, присвячених актуальним історичним, духовно-культурним, виховним, міжнародно-дипломатичним проблемам Бережанської гімназії.

Від імені учасників та гостей Конференції дякуємо гостинним господарям – дирекції і працівникам Бережанського краєзнавчого музею – за добре організований і проведений на високому рівні науковий захід. Сподіваємося, що традиція не перериватиметься і наступного року наукова спільнота знову зустрінеться у Бережанах для обговорення різних тематичних аспектів Бережанської гімназії та проблематики локальної історії краю. Сердечно вітаємо колектив Бережанського краєзнавчого музею з 35-річчям. Щиро зичимо творчої наснаги, нових цікавих проектів, успішної реалізації всіх задумів і вдячних відвідувачів.